

A GYÓGYNÖVÉNYTURIZMUSBAN VALÓ RÉSZVÉTEL VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGON

THE RESEARCH OF PARTICIPATION IN HERBAL TOURISM IN HUNGARY

PÁSZK NORBERT

*(egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Egészségtudományi Kar;
PhD hallgató, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar)*

Összefoglaló: A gyógynövényturizmus minden gyógynövényekkel kapcsolatos utazási motivációt magába foglal. Számos turisztikai ágazathoz köthető, hiszen nem feltétlenül önmagában jelenik meg. A gyógynövényturizmus hazai irodalma és kutatása egyelőre hiányos, annak ellenére, hogy számos gyógynövényturisztikai létesítmény és szolgáltató található Magyarország területén. A szolgáltatók száma pedig folyamatosan nő, hiszen az emberek fokozott egészségtudatosságának köszönhetően, sokan fordulnak vissza a természethez, a természeteshez, mint például a gyógynövényekhez.

Szakirodalmi kutatásomban feltérképeztem a hazai és nemzetközi gyógynövényturisztikai szektort és annak sajátosságait, szolgáltatáselemeit, mely kutatás alapján országosan elsőként ábrába foglaltam a gyógynövényturisztikai szektorban megjelenő szolgáltatásokat, programelemeket, valamint felosztottam azokat aktív és passzív szolgáltatásokra.

Primer kutatásom során egy 33 kérdésből álló saját készítésű kérdőív segítségével igyekeztem az országos részvételi tendenciát megvizsgálni a gyógynövényturizmushoz kötődően. Kutatásomban feldolgoztam több, mint 300 kérdőívet, mely alapján, ha nem is reprezentatívan, de szépen láthatók az eredmények, általuk pedig lehet következtetni a hazai lakosok gyógynövényturizmussal kapcsolatos véleményére, javaslataira és részvételükre az ágazatban.

Kulcsszavak: gyógynövények, gyógynövényturizmus, turizmus, Magyarország

Abstract: Herbal tourism includes travel motivation for all herbs. It can be connect to many tourism sectors, because it does not necessarily appear on its own. Herbal tourism domestic literature and research are still incomplete, despite the fact that there are many herbal tourism facilities and service providers in Hungary. And the number of service providers is constantly increasing, as many people turn back to nature, natural, such as herbs, thanks to increased health awareness of people.

In my literature research, I mapped the domestic and international herbal tourism sector and its features and services. According to the research, nationwide I firstly illustrated the services, program elements of the herbal tourism sector, and divided them into active and passive services.

During my primary research, I tried to examine the national participation trend with a self-made questionnaire of 33 questions in connection with herbal tourism. In my research, I have processed more than 300 questionnaires, which show the results, and they can infer the opinion, suggestions and participation of the domestic participants on herbal tourism in the sector.

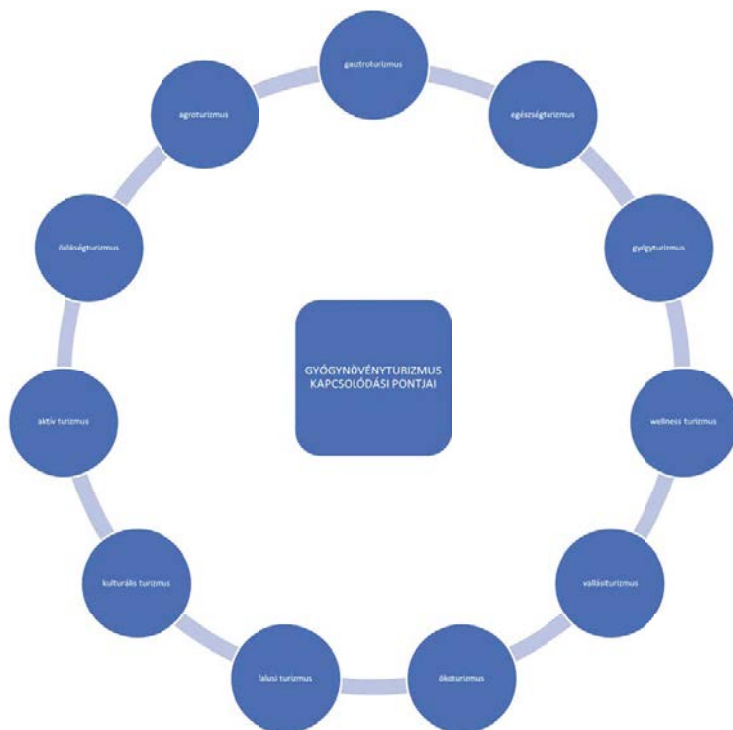
Keywords: herbs, herbal tourism, tourism, Hungary

A téma aktualitása, rövid szakirodalmi áttekintés

A gyógynövények egyre nagyobb szerepet kapnak az élet minden területén napjainkban, a hozzájuk kapcsolódó turisztikai ágazat, a gyógynövényturizmus pedig szintén népszerűbbé vált az utóbbi években (Pászka, 2020). Gyógynövényturizmusnak tekinthető a gyógynövények felhasználásával, termesztésével, gyűjtésével, feldolgozásával kapcsolatos programok és a hozzájuk kapcsolódó utazási motiváció (Pászka, 2021).

A gyógynövényekhez kapcsolódóan számos program és szolgáltatáselem jelenik meg hazánkban is, hiszen sok szolgáltató kínál gyógynövényturisztikai programokat és szolgáltatásokat, mondhatni az összes régióban (Lakatos, 2012). Ennek ellenére az értékesítők és szakértők szerint sincs elegendő mennyiségű programkínálat hazánkban (Pászka, 2023). A gyógynövényturizmus szakirodalmi bázisa és kutatása azonban a világviszonylathoz hasonlóan Magyarországon is gyerekcipőben jár és kevesen foglalkoznak vele, pedig nagy potenciál lenne az ágazatban.

Turisztikai ágazatok közül a gyógynövényturizmus sokféle turisztikai ágazathoz kötődik, hiszen többnyire nem önmagában, hanem más ágazatokhoz kapcsolva értékesítik, illetve veszik igénybe a szolgáltatáselemeket (Farsani – Zeinali – Moaiednia, 2016). Az 1. ábrán feltüntettem a gyógynövényturizmushoz kapcsolódva megjelenő fontosabb ágazatokat.

1. ábra A gyógynövényturizmus kapcsolódási pontjai
(saját szerkesztés, Farsani – Zeinali – Moaiednia, 2016 alapján)

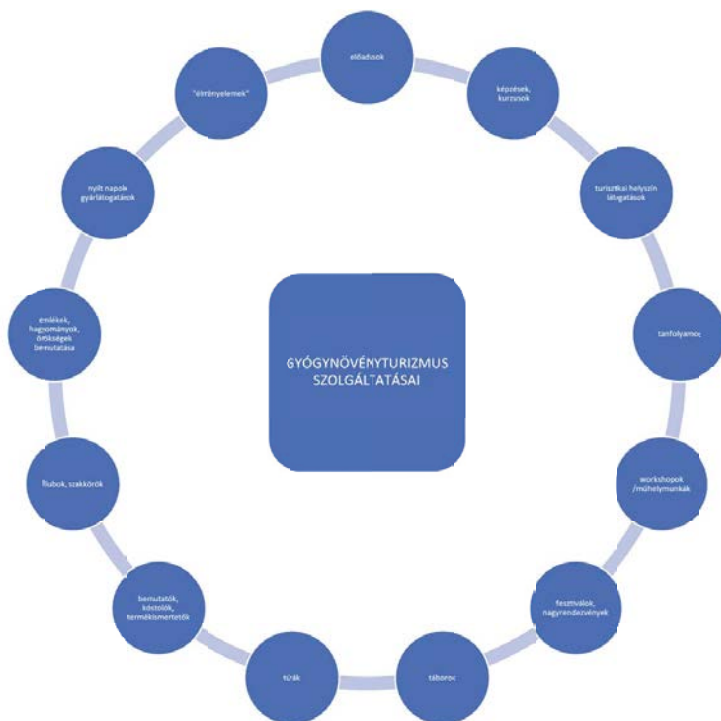
A gyógynövényturizmus „herbal tourism” néven egy nemzetközileg is megjelenő turisztikai ágazat (Abraham, 2012), hiszen külföldön is rengeteg helyen találkozhattunk szolgáltatókkal és szolgáltatáselemekkel. Példaként a Romániában található Lókod települést (Barabási, 2019) vagy éppen az indiai Tamil Nadu-t is lehetne említeni, amely településeken sikeresen ötvözték a gyógynövényeket és a helyi lakosság bevételszerző igényét és hoztak létre vállalkozásokat, fejlesztették a turizmust és hűzőágot adtak a gyógynövények segítségével a térségnek (Torri, 2010).

A gyógynövény fogyasztási szokások is évről évre növekvő tendenciát mutatnak a kutatások szerint, főként az idősek körében. Ez a növekedés jónak mondható, hiszen elöregedő társadalmunkban fontos szerepet kap az anti aging, a megfelelő idősödési folyamat, mely során igyekeznek megőrizni az egészséget, illetve helyreállítani azt, melyben a gyógynövények is jelentős szerepet játszhatnak (Panyor, 2011). Egy kutatás szerint a Föld lakosságának nagyjából 80%-a napjainkban gyógynövényeket használ elsődlegesen gyógyszereként (Variskhanov et al., 2022).

A gyógynövényturisztikai szektorban megjelenő szolgáltatások és programelemek, valamint azok bemutatása

A gyógynövényturizmus szakirodalmi bázisa nagyon szegényes hazánkban is, kevesen kutatják ezt a területet, ez az oka annak, hogy cikkem kevés szakirodalmat dolgoz fel. Ennek kiküszöbölésére több, mint 10 éve a gyógynövényturizmusban dolgozó és kutató gyógynövényszakértőként saját magam igyekszem rendszerbe foglalni a különböző szolgáltatásokat, ezzel is bővítve az ágazathoz kapcsolódó hazai és nemzetközi szakirodalmat. Az évek alatt több száz gyógynövényturisztikai programot tartottam Észak-Magyarországon és országosan is.

Hazánkban és külföldön is széles gyógynövényturisztikai program és szolgáltatás-kínálattal találkozhatunk, ha megvizsgáljuk a különböző régiók éves programjait. Azonban nem találok eddigi kutatásaim során olyan összefoglaló ábrával, mely szemléltetné a gyógynövényturisztikai szektorban megjelenő összes fontosabb szolgáltatás és programelemet. Ennek a hiánynak a kiküszöbölésére állítottam össze egy ábrát, melyben megtalálhatók a fontosabb elemek (2. ábra).

2. ábra A gyógynövényturisztikai szektorban megjelenő szolgáltatások és programelemek (forrás: saját szerkesztés)

Ahogy az ábrán is látható, nagyon széleskörű a jelenleg igénybe vehető program és szolgáltatáselemek száma. Általában minden szolgáltató specializálódik 1-2 elem biztosítására az érdeklődők számára. Vannak népszerűbb, keresettebb, több szolgáltató által kedvelt és értékesített elemek, illetve találhatók akár országos viszonylatban is ritkábban megjelenők, hiszen például a gyógynövényismereti túrák népszerűnek mondhatók az érdeklődők körében, azonban nem sok szolgáltató tart ilyen programokat, ugyanis elég nagy szaktudás szükséges hozzá és szezonális is a program.

Sok esetben a különböző elemek mellett a szolgáltatók **termékértékesítést** is vállalnak, mely néha saját készítésű termékeket jelent, akár kézzel gyűjtött növényi alapanyagokból.

Gyógynövényturizmushoz kötődően, de nem annak szerves részeként megjelenik még egyéb tevékenységként a szakértői tevékenységek végzése, szakmai anyagok kidolgozása is, azonban ez inkább vállalkozások, szervezetek számára történik, előzetes felkérés alapján, nem pedig magánszemélyek számára, akár azonnal. Ezt a tevékenységet is kevesen végzik, hiszen nagy és széleskörű tudás szükséges hozzá.

A következőkben szeretném kifejtetni és bemutatni a 2. ábrán megjelenő elemeket.

1. Előadások:

A gyógynövényismereti előadások során az érdeklődők betekintést nyerhetnek a gyógynövények különleges világába. Szó esik a programokon többek között a gyógynövények általános jellemzőiről, felhasználási módjairól, gyűjtéséről és gyógyhatásáról. Megismerkedhetnek az érdeklődők a gyógynövényekben gazdag környék néhány ismertebb és kevésbé ismertebb növényével és azok jellemzőivel. A program során minden, a témával kapcsolatos kérdés is megválaszolásra kerül.

A gyógynövényismereti előadások igény szerint, előre egyeztetve lehetnek tematikusak is, hiszen számos érdekes terület kapcsolódik a gyógynövényekhez. Például a méhészeti termékek, illóolajok gyógyító célú felhasználása, fűszernövények, vagy éppen a különböző szervrendszerek betegségeihez kötődő gyógynövények is.

Az előadások időtartalma körülbelül 1 óra szokott lenni.

2. Képzések, kurzusok:

A gyógynövényismereti képzéseken és kurzusokon főként egészségügyi szakdolgozók, természetgyógyászok, fitoterapeuták vesznek részt, valamint a leendő fitoterapeuták. Tovább képezhetik magukat, végzettséget, szakmát szerezhetnek, bővíthetik tudásukat. Néhány képzés és kurzus akár 1-2 éves is lehet, attól függően, hogy milyen iskolarendszerben végzi az ember.

Ilyenek például a középfokú fitoterapeuta képzések vagy a felsőfokú gyógynövény tanácsadó szakirányú továbbképzés.

3. Turisztikai helyszín látogatások:

Magyarországon számos gyógynövény turisztikai létesítmény található, ezeken a helyeken pedig általában többféle szolgáltatás és programelem közül is választhatnak az érdeklődők. Ilyen lehetőségek például a kertlátogatások, vagy éppen a létesítmények kiállítótereinek látogatása, akár szakértői tárlatvezetéssel egybekötve, például a Fehérliliom Népfőiskolán Kondoroson.

4. Tanfolyamok:

A különböző tanfolyamok főként az érdeklődő laikusok számára indulnak, akik nem szeretnék végzettséget szerezni az adott területről, azonban a tudás érdekli őket. Ide tartoznak például az 1 napos gyógynövényismereti tanfolyamok vagy a hónapokon keresztül tartók is, melyek többnyire heti vagy havi rendszerességgel, sokszor már online formában kerülnek megrendezésre.

5. Workshopok / műhelymunkák:

A gyógynövényismerettel kapcsolatos workshopok vagy más néven műhelymunkák a legtöbb helyen igény esetén, előzetes egyeztetés után indulnak. A résztvevők kipróbálhatják például a szappankészítést, olajos, alkoholos kivonat készítést, kenőcskészítést vagy éppen teakeverék készítést is tanulhatnak.

6. Fesztiválok / nagyrendezvények:

Ezek a rendezvénytípusok ritkábbak Magyarországon. Jelenleg országosan csupán néhány gyógynövény tematikájú fesztivált és nagyrendezvényt tartanak éves szinten, azonban számuk növekvő tendenciát mutat. Többségük egynapos, de elvételre találkozhatunk többnapos rendezvényekkel is (pl.: Bükk-szentkereszti gyógynövénynapok). A legtöbb fesztivál és nagyrendezvény évente kerül megrendezésre.

7. Táborok:

Égészséges életmódra nevelő, természetet, gyógynövényeket bemutató táborokat sok helyen szerveznek az országban. Gyermekek és felnőttek számára is elérhetők. Többnyire a természetben, messze a nagyobb városoktól tartják ezeket az általában 5 napos táborokat, melyek során az érdeklődők elvonulhatnak a mindennapok gondjaitól és megismerkedhetnek a gyógynövények világával és a természettel. Gyermekek számá-

ra sok esetben erdei iskolák táborában van lehetőség ismerkedni a gyógynövényekkel.

8. Túrák:

A természetben, saját környezetükben lehet a gyógynövényeket legjobban megismerni. Ennek érdekében szerveznek a szakértők gyógynövény ismereti túrákat, ahol előben is megcsodálhatják és gyűjthetik a növényeket a túra részvevői. A gyógynövénytúrák során szó esik többek között a gyógynövények általános jellemzőiről, felhasználási módjairól, gyűjtéséről és gyógyhatásáról. Megismerkedhetnek az érdeklődők a gyógynövényekben gazdag területek néhány ismertebb és kevésbé ismertebb növényével és azok jellemzőivel. És persze a program során minden, a témával kapcsolatos kérdés is megválaszolásra kerül.

A rövidebb túrák időtartalma általában 1,5-2 óra, a hosszabb túrák pedig egész naposak szoktak lenni.

9. Bemutatók, kóstolók, termékismertető:

Ezek a programelemek megjelenhetnek önállóan is, azonban sok esetben inkább más elemekhez kapcsolódva találkozhatunk velük. Hiszen önmagában egy termékismertető nem vonzza az embereket, azonban egy tematikus fesztiválon, vagy egy érdekes előadáson már jól kiegészítheti a többi programot.

A bemutatók során friss vagy szárított gyógynövényeket és más készítményeket mutatnak be az érdeklődőknek, illetve a tudnivalókat elmondják a különböző növényekről. Ezek az interpretációs eszközök pedig nagyban javíthatják a program színvonalát. A kóstolók és termékismertetőik során teákat és egyéb készítményeket kínálnak az érdeklődők számára. A legtöbb esetben a kóstoló ingyenes, azonban vásárolni is lehetséges ezen kívül.

10. Klubok, szakkörök:

Kifejezetten gyógynövényklub és gyógynövény szakkör kevés található az országban. Hiszen nehéz ezeket fent tartani, általában belépődíjat, tagdíjat pedig nem kérnek el a tagoktól.

Gyógynövény szakkörök kidolgozása folyamatban van jelenleg is az országban, melyek ingyenes részvételűek lesznek a tervek szerint és országosan elérhetőek lesznek intézményekben, létesítményekben. Ezeknek is fontos tényezője a megfelelő szak tudású oktató, segítő, hiszen jól kell megtanulniuk az információkat, betanulniuk a készítmények előállítását a résztvevőknek.

A klubokat gyakran havi rendszerességgel szokták tartani, a szakkörök pedig hetente ülnek össze, akár több tíz résszel.

11. Emlékek, hagyományok, örökségek bemutatása:

Hazánkban is sok egyházi létesítmény és történelmi emlék található, melyeknél megtekinthetünk középkori eredetű gyógynövény kerteket (pl.: Pannonhalmi apátság), azok maradványait vagy éppen régi feljegyzéseket, kódexeket őriznek a gyógynövényekről. Sok esetben pedig a hagyományok még mindig élnek és az évszázados tapasztalatok alapján állítanak elő készítményeket, akár a látogatók bevonásával is. Ide sorolható például a festőnövények ismerete is.

12. Nyílt napok, gyárlátogatások:

A nyílt napokon és gyárlátogatásokon betekintheünk a gyógynövénykertek, ültetvények, feldolgozó üzemek és egyéb létesítmények életébe, és megnézhetjük hogyan történik a gyűjtés, feldolgozás és egyéb műveletek. Külföldön több ilyen programmal találkozhatunk, például olajfa feldolgozó üzemek látogatása népszerű programelem, kóstolóval, vásárlási lehetőséggel egybekötve a mediterrán térségben.

13. „Élményelemek”:

Ebbe a kategóriába főként a nagyobb élményt adó programokat sorolnám, melyeken kipróbálhatnak bizonyos műveleteket a résztvevők (pl.: festőnövényekkel festés), megkóstolhatnak, megérintheznek, megszagolhatnak növényeket vagy akár bekapcsolódhatnak növények ültetésébe, gondozásába természetösterületeken vagy éppen levendulát gyűjtheznek „szedd magad” akciókon.

Fontos kiemelni, hogy ezeket a programokat szakértők tartsák, ne laikus, gyógynövényekhez kötődő végzettség nélküli foglalkozásvezetők! Hiszen a gyógynövények veszélyesek is lehetnek nem megfelelő használat mellett, lehet mellékhatásuk, ellenjavallatuk, kölcsönhatásba léphetnek gyógyszerekkel! Sok esetben találkozhatunk olyan hirdetésekkel országosan, amelyeken olyanok hirdetnek gyógynövényismereti programokat, akár még tanfolyamokat, kurzusokat is, akiknek nincs kapcsolódó végzettségük. Tehát jól válasszuk meg, hogy milyen programért és mennyire biztos tudásért fizetünk, akár nagyobb összegeket is. A programok tartásához pedig nem „csupán” szakmai tudásra, hanem jó előadói készségekre is szükség van.

A programok vegyes látogatottsággal bírnak. Általában 20-30 érdeklődő vesz részt például egy előadáson, bemutatón vagy túrán. Azonban a létszám többnyire kiszámíthatatlan, mint a turizmus többi ágazatában is. **A programok gyakorisága és hossza** változó helyszínenként és programelemenként. **A legnépszerűbb programelemek** a tapasztalat alapján az előadások és bemutatók.

A programokon részt vevőkre néhány évvel ezelőtt jellemző volt az idősebb korosztály többsége, hiszen nekik már vannak kialakult, akár krónikus betegségeik, melyeket gyógynövényekkel szeretnének kezelni. Napjainkban azonban már minden korosztály képviselteti magát a programokon. Sokszor érkeznek például gyermek és iskolás csoportok egy-egy programra vagy éppen fiatal felnőttek jönnek, akikre a fokozott egészségtudatosság jellemző. Fontos lenne már fiatal korban elkezdeni a **gyógynövényedukációt** és megszerettetni a gyógynövényeket a gyermekekkel is. Számukra azonban más programelemekre, főként „élményelemekre” lenne szükség, hiszen egy száraz és tömény előadással őket nem lehet lekötni. Nem mindegy tehát az sem, hogy mondjuk egy osztálykiránduláson hova és milyen gyógynövényturisztikai programra viszik el a pedagógusok a diákokat.

A 2. ábrának a program és szolgáltatáselemeit felosztottam aktív és passzív elemekre, melyek a 3. ábrán láthatók.

3. ábra A gyógynövényturizmus felosztása aktív és passzív elemekre
(forrás: saját szerkesztés)

Ahogy az ábrán látható, az aktív elemekhez tartoznak az alábbiak: turisztikai helyszín látogatások; workshopok; túrák; klubok és szakkörök; nyílt napok és gyárlátogatások; „élményelemek”. Minden olyan elem, amelyek esetében a résztvevők valamilyen aktív tevékenységet végeznek, például készítményeket állítanak elő vagy éppen túráznak és közben gyógynövényeket gyűjtenek.

A passzív csoportba tartoznak az alábbiak: képzések és kurzusok; tanfolyamok; fesztiválok és nagyrendezvények; táborok; bemutatók és kóstolók és termékismertető; emlékek és hagyományok és örökségek bemutatása; előadások. Minden olyan elem tehát, amely esetében aktívan nem vesznek részt a résztvevők, hanem passzívan hallgatnak, tanulnak, ismerkednek a gyógynövényekről.

Gyógynövényturizmusban való részvétel vizsgálata - kérdőív elemzése

A kutatás célja, módszertana

Primer kutatásomban a gyógynövényturizmusban való részvételi szokásokat vizsgáltam és azt, hogy mi a véleményük az embereknek a hazai gyógynövényturizmusról, mit javítának hozzá kötődően, illetve milyen szokásaik vannak az ágazatban résztvevőknek.

A vizsgálat módja az online kérdőívezés volt. A kutatás kérdéseit egy internetes kérdőíven tettem közzé egy közösségi oldalon, különböző csoportokban. A kérdőív kitöltésére 2024. április 2.-a és 2024. augusztus 21.-e között volt lehetőség.

A kérdőív címe „Gyógynövényturizmusban való részvétel vizsgálata”, amely összesen 33 kérdést tartalmazott. Ebből 1 nyitott és 32 zárt kérdést. A kérdések az alábbi témaköröket tartalmazták: általános demográfiai kérdések, gyógynövény gyűjtési és felhasználási szokások, gyógynövényturizmusban való részvétellel kapcsolatos szokások, vélemények és javaslatok.

A felmérésben összesen 321 fő vett részt, nemek szerint 293 nő és 28 férfi.

Jelen cikkemben a kérdőív témakörei közül az általános demográfiai kérdéseket, a gyógynövények gyűjtési és felhasználási szokásait, valamint a gyógynövényturizmusban való részvételi szokásokat elemzem és vizsgálom.

Eredmények és azok elemzése

A felmérésben összesen 321 fő vett részt, nemek szerint 293 nő (91,3%) és 28 férfi (8,7%).

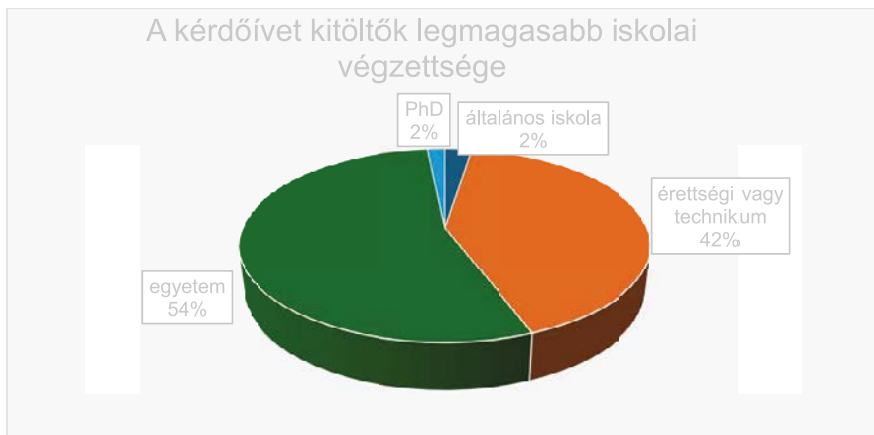
4. ábra A kérdőívet kitöltők nemek szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés)

Életkor szerint 18-30 év között 54 fő (16,8%), 31-40 év között 53 fő (16,5%), 41-50 év között 102 fő (31,8%), 51-60 év között 76 fő (23,7%), 61-70 év között 27 fő (8,4%), 71 év felett pedig összesen 9 fő (2,8%) töltötte ki a kérdőívet.

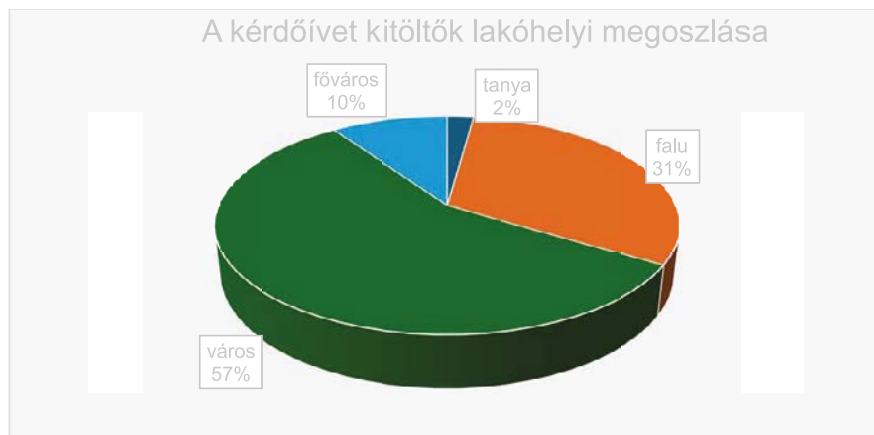
5. ábra A kérdőívet kitöltők életkor szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés)

A kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége az alábbiak szerint oszlott meg: 8 fő (2,5%) általános iskolát végzett, 134 fő (41,7%) érettségizett vagy technikumot végzett, 174 fő (54,2%) egyetemet végzett és 5 fő (1,6%) pedig PhD végzettséggel rendelkezik.

6. ábra A kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége (forrás: saját szerkesztés)

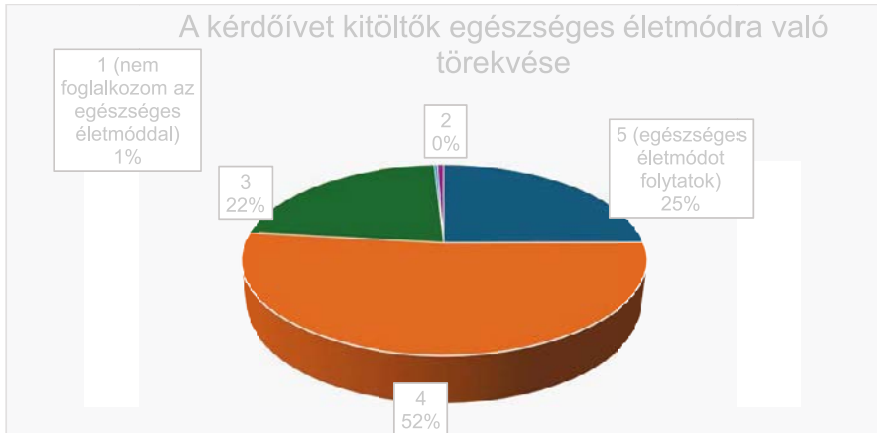
Település eloszlást tekintve 7 fő (2,2%) tanyán, 101 fő (31,5%) falun, 182 fő (56,7%) városban és 31 fő (9,7%) pedig a fővárosban él.

7. ábra A kérdőívet kitöltők lakóhelyi megoszlása (forrás: saját szerkesztés)

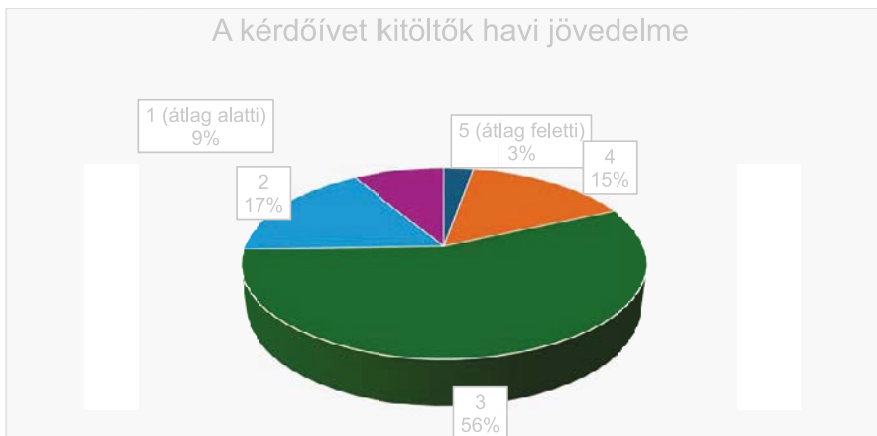
Szerettem volna megtudni, hogy mennyire törekednek a kitöltők az egészséges életmódra. 1-5-ig terjedő likert skálán adhatták meg a válaszukat az emberek, ahol az

5-ös az egészséges életmódot folytatok, az 1-es válasz pedig a nem foglalkozom az egészséges életmóddal választ jelentette. Az 5-ös választ 80 fő (24,9%), a 4-es választ 166 fő (51,7%), a 3-as választ 72 fő (22,4%), a 2-es választ 1 fő (0,3%), az 1-es választ 2 fő (0,6%) választotta.

8. ábra A kérdőívet kitöltők egészséges életmódra való törekvése
(forrás: saját szerkesztés)

Arra a likert skálás kérdésre, hogy hogyan jellemeznék a havi jövedelmüket 9 fő (2,8%) az 5-ös, 50 fő (15,6%) a 4-es, 180 fő (56,1%) a 3-as, 54 fő (16,8%) a 2-es és 28 fő (8,7%) az 1-es választ jelölte be. Az 1-es válasz jelentése átlag alatti, az 5-ösé pedig átlag feletti volt.

9. ábra A kérdőívet kitöltők havi jövedelme (forrás: saját szerkesztés)

A következő kérdésben szerettem volna megtudni, hogy a kitöltők használnak-e gyógynövényeket és gyógynövényes termékeket. Összesen 318 fő (99,1%) igen választ adott, 3 fő (0,9%) pedig nem választ adott.

10. ábra A kérdőívet kitöltők gyógynövényhasználat (forrás: saját szerkesztés)

Arra a kérdésre, hogy szoktak-e gyógynövényeket gyűjteni 235 fő (73,2%) igen, 86 fő (26,8%) pedig nem választ adott.

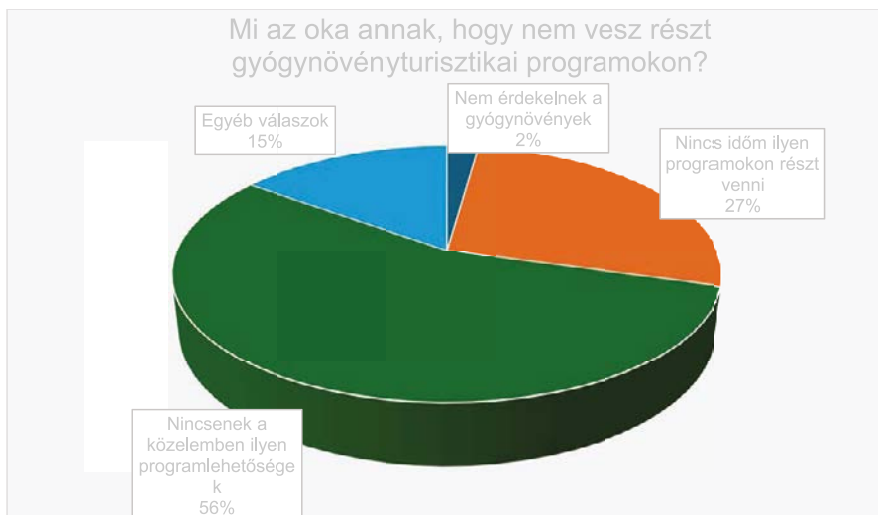
11. ábra A kérdőívet kitöltők gyógynövény gyűjtési szokásai (forrás: saját szerkesztés)

Fontos kérdés volt, hogy szoktak-e a kitöltők gyógynövényturisztikai programokon részt venni. Ennél a kérdésnél már jobban megoszlottak az eredmények, hiszen 156 fő (48,6%) igen, 165 fő (51,4%) pedig nem választ adott.

12. ábra Szokott Ön gyógynövényturisztikai programokon részt venni?
(forrás: saját szerkesztés)

Megkérdeztem, hogy miért nem szoktak részt venni gyógynövényturisztikai programokon a kitöltők. Ennél a kérdésnél 3 lehetőséget megadtam, illetve egyéb válaszokat is vártam a kitöltőktől. A „nem érdekelnek a gyógynövények” válaszlehetőséget 4 fő (2,2%) választotta. A „nincs időm ilyen programokon részt venni” választ 49 fő (27,2%) választotta. A „nincsenek a közelemben ilyen programlehetőségek” választ pedig 100 fő (55,6%) jelölte be. Egyéb válaszlehetőségek között is sok érdekes válasz érkezett. Ilyen volt például, hogy sokakhoz nem jut el az információ a programokról.

13. ábra Mi az oka annak, hogy nem vesz részt gyógynövényturisztikai programokon?
(forrás: saját szerkesztés)

A milyen gyakran szokott részt venni gyógynövényturisztikai programokon kérdésnél a következő válaszok érkeztek: 139 fő (43,3%) évente néhányszor, 12 fő (3,7%) havonta, 9 fő (2,8%) pedig hetente vesz részt gyógynövényturisztikai programokon. A későbbi kérdéseim során csupán a gyógynövényturisztikai programokon részt vevő kitöltők válaszait értékelem, hiszen aki nem vesz részt ilyen programokon, az minden további kérdés esetén bejelölhette ezt az opciót.

Következő kérdésemben szerettem volna megtudni, hogy milyen típusú gyógynövényturisztikai programokon vesznek részt a kitöltők. Több választ is megjelölhettek ennél a kérdésnél. 119 fő (37,1%) gyógynövényismereti túrákon, 101 fő (31,5%) gyógynövényismereti előadásokon, 100 fő (31,2%) gyógynövényismereti képzéseken és kurzusokon, 80 fő (24,9%) gyógynövényes workshopokon, 78 fő (24,3%) gyógynövényismereti bemutatókon vesz részt, 72 fő (22,4%) gyógynövényturisztikai helyszíneket látogat meg, 61 fő (19%) gyógynövényes tanfolyamokon, 50 fő (15,6%) gyógynövényes fesztiválokon és rendezvényeken, 30 fő (9,3%) gyógynövény tematikájú táborokon vesz részt.

Milyen típusú gyógynövényturisztikai programokon vesz részt Ön?

14. ábra Milyen típusú gyógynövényturisztikai programokon vesz részt Ön?
(forrás: saját szerkesztés)

Szerettem volna megtudni, hogy honnan értesülnek a gyógynövényturisztikai programokról a kitöltők. Több választ is megjelölhettek a kérdésnél. 151 fő (47%) facebookról, 112 fő (34,9%) weboldalakról, 83 fő (25,9%) ismerősöktől, barátoktól, 17 fő (5,3%) családtagoktól, 16 fő (5%) plakátokról, 9 fő (2,8%) pedig újságokból és a TV-ből értesül a gyógynövényturisztikai programokról.

A beérkezett válaszok alapján a legtöbben egyedül utaznak a különböző gyógynövényturisztikai programokra, 73 fő (22,7%). 63 fő (19,6%) családdal, 40 fő (12,5%) barátokkal vagy ismerősökkel utazik.

Az évszakokat vizsgálva 139 fő (43,3%) nem évszak, hanem programfüggően vesz részt a gyógynövényturisztikai programokon. 44 fő (13,7%) a nyarat preferálja, a téli időszakot egy válaszadó sem jelölte be.

Megkérdeztem, hogy milyen indítatásból vesznek részt a gyógynövényturisztikai programokon az érdeklődők. Több választ is megjelölhettek a kérdésnél. 172 fő (53,6%) tanulás és ismeretszerzés, 93 fő (29%) kikapcsolódás és szabadidő eltöltés céljából vesz részt ezeken a programokon. 38 fő (11,8%) válaszolta azt, hogy gyógynövényekkel kapcsolatos a szakmája, ebben dolgozik, tehát ez adja a motivációt a részvételre. 21 fő (6,5%) pedig véletlenszerűen jut el néha ilyen programokra. Egyéb válaszokat is megadhattak ennél a kérdésnél a kitöltők, melyből érkezett is néhány. Ilyen volt például: „érdekelnek a gyógynövények”, „ezen a területen szeretnék dolgozni és továbbtanulni” válaszok.

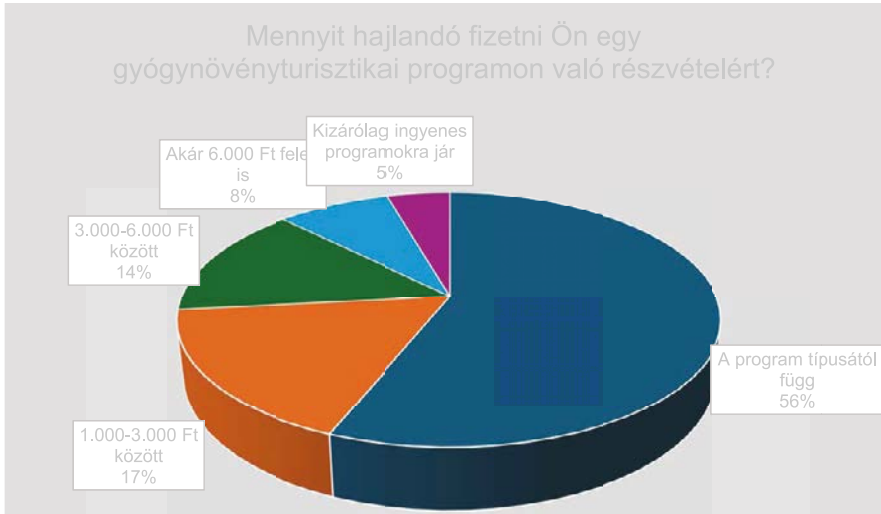
Milyen indíttatásból vesz részt Ön gyógynövényturisztikai programokon?

15. ábra Milyen indíttatásból vesz részt Ön gyógynövényturisztikai programokon?
(forrás: saját szerkesztés)

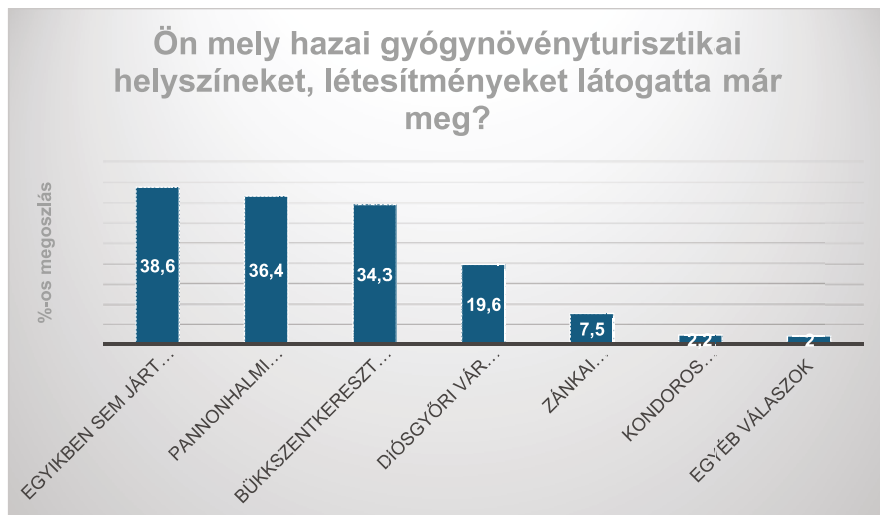
A mennyit hajlandó utazni egy gyógynövényturisztikai programon való részvételért kérdésemre is érdekes válaszok érkeztek. 118 fő (36,8%) 1-2 órát és inkább csupán környéki településekre látogat el, hogy részt vehessen ezeken a programokon. 74 fő (23,1%) akár több órát is hajlandó utazni egy jó programért. 21 fő (6,5%) csupán néhány percet utazik és csak lakóhelyén jár gyógynövényturisztikai programokra.

A mennyit hajlandó fizetni egy gyógynövényturisztikai programon való részvételért kérdésem esetén 126 fő (39,3%) azt válaszolta, hogy a program típusától függ a fizetési hajlandósága. 39 fő (12,1%) 1.000-3.000 Ft közötti összeget, 32 fő (10%) 3.000-6.000 Ft közötti összeget, 18 fő (5,6%) akár 6.000 Ft feletti összeget is hajlandó fizetni egy programon való részvételért. 10 fő (3,1%) pedig kizárólagos ingyenes programokra jár.

16. ábra Mennyit hajlandó fizetni Ön egy gyógynövényturisztikai programon való részvételért? (forrás: saját szerkesztés)

Szerettem volna megtudni, hogy melyik hazai gyógynövényturisztikai helyszíneket, létesítményeket látogatták már meg a válaszadók. Több választ is megjelölhettek a kérdésnél. Felsoroltam néhány válaszlehetőséget, melyek az alábbiak voltak: Zánkai Gyógynövény-völgy, Bükk-szentkereszt Szabó Gyuri bácsi gyógynövénykertje, Fehér-liliom Népfőiskola Kondoros, Diósgyőri vár gyógynövényes részlegei, Pannonhalmi Főapátság. Válaszlehetőség volt még az is, hogy egyikben sem jártak még. Illetve egyéb válaszokat is megadhattak a kitöltők. A legtöbben, 124 fő (38,6%) még egyik felsorolt helyszínen sem jártak. 117 fő (36,4%) Pannonhalmát, 110 fő (34,3%) Bükk-szentkeresztet, 63 fő (19,6%) a Diósgyőri várat, 24 fő (7,5%) Zánkát, 7 fő (2,2%) pedig Kondorost jelölte be válaszként. Egyéb válaszok közül többen írták be például: a gyenesdiási Festetics Herbáriumot, a tolcsvai Herba kastélyt, a vácrátóti arborétumot, az ópusztaszeri gyógynövénykertet, az Űrmös portát, a Rozmaring fűszerkertet, a tihanyi levendulást, a köröshegyi levendulást, Majkot és Bakonybél is.

17. ábra Ön mely hazai gyógynövényturisztikai helyszíneket, létesítményeket látogatta már meg? (forrás: saját szerkesztés)

Következtetés

Mint látható, a nők sokkal magasabb arányban töltötték ki a kérdőívet. Ez a tendencia számos kutatás esetén megfigyelhető. Korcsoportokat tekintve nem látható nagyobb kiugrás egyik csoport tekintetében sem a kérdőívet kitöltők között. Az, hogy több magasabb iskolai végzettségű ember töltötte ki a kérdőívet mutatja, hogy fokozott egészségtudatossággal bír ez a társadalmi réteg, ami miatt a gyógynövények iránt is jobban érdeklődnek sok esetben. Az egészséges életmódra a beérkezett válaszok alapján a kitöltők nagyobb száma törekszik, és igyekszik tenni egészségének megőrzése érdekében. Havi jövedelmük tekintetében a kitöltők nagy része átlagosnak ítélte meg saját keresetét, sokan azonban átlag alattinak, amiből sokkal nehezebb egészséges életmódot élni, gyógynövénytermékeket vásárolni vagy éppen utazni, gyógynövényturizmusban részt venni.

Mint látható a gyógynövény használat nagyon magas a kitöltők között, több, mint 99%. Ebből látható, hogy egészségük megőrzése, fenntartása érdekében alkalmazzák a gyógyhatású növényeket is a házi patikában, más egyebek mellett. A gyógynövényt gyűjtők aránya azonban már sokkal alacsonyabb, 73,2%. A gyógynövények gyűjtése egy speciális terület, amelyhez a legtöbb esetben nagyobb szaktudás szükséges. Ha valaki a gyógynövényboltban vásárol kész termékeket, gyógyteákat, még ott sem biz-

tos, hogy helyesen fogja alkalmazni őket szakértő segítség nélkül, azonban azokat a gyógynövényeket tudják felhasználni a házi patikában, amelyeket megvásároltak. Gyűjtés során sokkal nagyobb a kockázat, hiszen, amennyiben valaki nem ismeri megfelelően az adott gyógynövényeket, akkor könnyen összetévesztheti azokat akár még mérgező hasonmásokkal is. Nem véletlen tehát, hogy kevesebben mernek ebbe belevágni. Azonban vannak könnyebben megismerhető, beazonosítható gyógynövények is, sokak ezeket gyűjtik, vagy éppen a kertjükben saját maguk által ültetett vagy vett gyógy-, és fűszernövényeket. Mindenki számára ajánlott a felhasználás és gyűjtés során is gyógynövényszakértők segítségét igénybe venni és tájékozódni a gyűjtés és felhasználás fontos lépéseiről, a veszélyek, mellékhatások elkerülése érdekében.

A kitöltők több, mint fele (51,4%) nem szokott részt venni gyógynövényturisztikai programokon, ami nem meglepő, hiszen az otthoni gyógynövényhasználat vagy éppen a gyűjtés nem függ össze a programokon való részvétellel. A probléma sok esetben az, hogy idő, pénz vagy éppen lehetőség hiányában nem vesznek részt az emberek ezeken a programokon, sokszor nem is tudnak róluk, pedig egy részük ingyenes az érdeklődők számára. Azonban a 48,6%-os részvételi arány jónak mondható véleményem szerint, hiszen a gyógynövényturizmus nem túl elterjedt ágazat hazánkban és külföldön sem. És az, hogy ennyi ember érdeklődik iránta mutatja, hogy az egészségük, a gyógynövények használata fontos az emberek számára és alátámasztja a sok kutatásban visszaköszönő állítást, mely szerint napjainkban igyekeznek visszatérni az emberek a természethez, a gyógynövényekhez és reneszánszát éli a gyógynövények használata.

A „Miért nem vesz részt gyógynövényturisztikai programokon?” kérdést vizsgálva látható, hogy a legnagyobb probléma, hogy nincsenek az érdeklődők közelében gyógynövényturisztikai programok, ezért nem is tudják igénybe venni őket (55,6%), pedig igényük lenne rá, hiszen a „nem érdekelnék a gyógynövények” választ csupán 4 fő jelölte meg. Sajnos sok esetben csupán szezonálisan jelennek meg a gyógynövényturisztikai programok és nem országosan elterjedtek, csupán az ország néhány desztinációjában érhetők el, bizonyos területeken. Néhány szakértő „vándorprogramokat” is tart, melyek során alkalmanként váltogatja a programok helyszínét, ezáltal több helyszínen is elérheti az érdeklődőket. A „nincs idejük ilyen programokon részt venni” is nagy probléma, azonban a mai rohanó világban erre sok esetben nem lehet megoldást találni. Megoldási javaslatként segítség lehetne hogyha a cégek időközönként munkaidőben, helyben meghívnának előadókat, szakértőket különböző egészséges életmóddal kapcsolatos témákban, ezáltal növelhetnék az egészséges életmód elterjedését és segíthetnék munkavállalóik életét.

Mint látható a gyógynövényturizmusban részt vevő kitöltők többsége csupán évente néhány alkalommal vesz részt ilyen programokon (43,3%). Gyakoribb részvétel a programokon kisebb számban fordul elő. Már az évi néhány alkalom részvétel is sokat

segíthet az emberek gyógynövényhasználatán és ismeretén, hiszen sok hasznos információ elhangzik egy-egy programon és a szakértők felhívják a figyelmet a veszélyekre.

Programtípusokat tekintve a gyógynövényismereti túrák a legnépszerűbbek a kitöltők között, 37,1% ezeken vesz részt, ami meglepő, ugyanis ezekből kevesebb van az országban és van, hogy több kilométert is kell túrázni egy-egy program alkalmával. Az eredmények alapján érdemes lenne több túrát hirdetni a különböző régiókban. A túrákat követték népszerűség szerint a gyógynövényismereti előadások 31,5%-kal, melyekből talán a legtöbb található az országban. Következésként a képzések és kurzusok jelentek meg. Legvégül a gyógynövény tematikájú fesztiválok és nagyrendezvények (15,6%), valamint a táborok (9,3%) jelentek meg. A fesztiválok és nagyrendezvényekből kevés található az országban, főként szezonálisan, talán ez lehet az oka véleményem szerint annak, hogy kevésbé népszerűek. A táborok esetében érdemes lenne külön vizsgálatot folytatni, ugyanis mennyiségileg sok található belőlük hazánkban, azonban lehet, hogy a probléma oka az időhiány (mint az korábbi kérdések esetében is előjött) és emiatt nem tudnak több napot rászánni a főként 4-5 napos programokra az érdeklődők.

A gyógynövényturisztikai programokról, mint a válaszokból látható, főként a facebookról és különböző weboldalakról értesülnek az érdeklődők. Tehát ezeken a platformokon éri meg leginkább hirdetniük a szakértőknek, mely nem meglepő, a digitális világ terjedésének köszönhetően.

A gyógynövényturisztikai programokra a beérkezett válaszok alapján a többség egyedül utazik (22,7%) vagy pedig családdal (19,6%).

A legtöbb válaszadó, 43,3% nem évszak függően utazik el a gyógynövényturisztikai programokra, hanem program függően. Érdemes tehát változatos, széleskörű programokat kínálni az érdeklődőknek, beltérieket akár télen is, a gyógynövények holt-szezonjában.

Indíttatást, motivációt vizsgálva 53,6%-a a válaszadóknak a tanulást és ismeretszerzést jelölte meg, ezért tehát olyan programelemeket érdemes beilleszteni, amelyekből tanulhatnak, új ismereteket szerezhetnek. Ez a kérdéskör szintén egy további kutatás alapjául szolgálhat, hiszen nem mindegy, hogy milyen tudáselemeket szeretnének megtanulni és milyen mélységében az érdeklődők. A szabadidő eltöltés és kikapcsolódást kevesebben jelölték be, azonban mint látható, sokan (29%) számára kikapcsolódást, szórakozást kell, hogy jelentsenek ezek a programok. Érdekes eredmény volt az is, hogy 11,8%-a a kitöltőknek gyógynövényekkel kapcsolatos szakmában dolgozik, ezért jár ilyen programokra. Tehát nem csupán a kezdőbb érdeklődők számára van szükség programelemekre, hanem a szakma számára is. Szintén érdekes kutatási

terület lehet a későbbiekben, hogy a szakmabeliek milyen programokon vesznek részt szívesen és kitől fogadnak el új információkat.

Utazási hajlandóságot tekintve 36,8% 1-2 órát hajlandó utazni a gyógynövényturisztikai programokra és inkább csupán közeli településekre látogatnak el. Szükség lenne tehát legalább minden nagyobb településen ilyen programokra, hiszen (mint az a korábbi kérdésekben is előjött), a távolság és az idő miatt nem tud mindenki eljutni a programokra.

A fizetési hajlandóságot vizsgálva láthatóvá vált, hogy a legtöbb válaszadó (39,3%) a program típusától függően hajlandó fizetni. Tehát számukra érdekes és hasznos program esetén fizetnek belépőt, ha szükséges. Ahogy emelkedik a programok ára, egyre kevesebben hajlandók fizetni értük. Azonban csupán kevesek számára (3,1%) elvárás az ingyenes program. Fontos szempont tehát a program minősége, típusa a résztvevők számára.

A hazai gyógynövényturisztikai létesítményeket, helyszíneket vizsgálva az, hogy a legtöbben (38,6%) még egyik felsorolt helyszínen sem jártak negatívnak mondható, hiszen ezek a hazai gyógynövényturizmus talán legnépszerűbb desztinációi. A felsorolt helyszínek közül a leglátogatottabb a Pannonhalmi Apátság volt, ahol már 36,4%-a járt a válaszadóknak. Szintén sokan látogatták már meg Bükkzentkereszten Szabó Gyuri bácsi gyógynövénykertjét (34,3%). Nem véletlen, hiszen ezek az attrakciók országos ismertséggel rendelkeznek és jó marketinggel. Van azonban hazánkban rengeteg helyszín és létesítmény, melyet nem ismernek a gyógynövények iránt érdeklődők, ezeknek fejleszteniük kellene a marketingstratégiájukon, megjelenésükön az online platformokon, hogy több emberhez eljuthassanak és nagyobb látogató számot generáljanak.

Összefoglalás

A gyógynövényturizmus minden gyógynövényekkel kapcsolatos utazási motivációt magába foglal és sokféle turisztikai ágazathoz kötődik. A gyógynövényturizmus hazai irodalma és kutatása egyelőre hiányos, annak ellenére, hogy számos gyógynövényturisztikai létesítmény és szolgáltató található Magyarország területén.

Szakirodalmi kutatásomban feltérképeztem a hazai és nemzetközi gyógynövényturisztikai szektort és annak sajátosságait, szolgáltatáselemeit, mely alapján országosan elsőként ábrába foglaltam a gyógynövényturisztikai szektorban megjelenő szolgáltatásokat, programelemeket, valamint felosztottam és kategorizáltam azokat aktív és passzív szolgáltatásokra.

Primer kutatásom során egy 33 kérdésből álló saját készítésű kérdőív segítségével kutattam az országos részvételi tendenciát a gyógynövényturizmusban. Kutatásomban feldolgoztam 321 kérdőívet, mely alapján következtetni lehet a hazai lakosok gyógynövényturizmussal kapcsolatos véleményére, javaslataira és részvételükre az ágazatban. Jelen cikkemben kérdőívem eredményeinek egy részét mutatom be csupán a terjedelmi korlátok miatt.

Összefoglalva látható a szakirodalmi elemzés, valamint a kérdőívem alapján, hogy azok közül, akik gyógynövényeket alkalmaznak vagy gyűjtenek sokan járnak el gyógynövényturisztikai programokra is. Akik nem vesznek részt gyógynövényturisztikai programokon többnyire a programlehetőségek vagy éppen az idő hiánya miatt nem teszik ezt, nem azért, mert nem érdekelné őket. Évente néhány alkalommal, főként gyógynövényismereti túrákon, előadásokon és képzéseken, kurzusokon vesznek részt a kitöltők. Legtöbb esetben a facebookról és különböző weboldalakról tájékozódnak az elérhető programokról, melyekre egyedül vagy családdal utaznak. A gyógynövényturisztikai programokra utazásuk nem évszak, hanem programfüggő, motivációjuk pedig főként a tanulás és ismeretszerzés. Közeli településekre utaznak legtöbbször a programokon való részvételért, fizetési hajlandóságuk pedig a program típusától függ leginkább. Legtöbbször a hazai ismertebb gyógynövényturisztikai helyszínek közül még egyikben sem jártak, azokban a Pannonhalmi Főapátságot és Bükkszentkeresztben Szabó Gyuri bácsi gyógynövénykertjét már viszonylag sokan látogatták meg.

A gyógynövényturisztikai programok iránti kereslet tehát jelen van a hazai lakosság körében, azonban sok fejlesztésre lenne szükség mennyiségileg és minőségileg is annak érdekében, hogy kihasználhassuk a hazai adottságokat és még közelebb hozzuk a gyógynövényekkel kapcsolatos tudást és a biztonságos gyógynövényhasználatot az emberekhez.

Irodalomjegyzék

- Pászk, N. (2020): Gyógynövények és az egészségturizmus kapcsolata; Egészségtudományi Közlemények: A Miskolci Egyetem Közleménye; 10(2) pp. 52-61.
- Pászk, N. (2021): Gyógynövények szerepe a turizmusban és az egészségügyben. Multidiszciplináris tudományok, 11:2, pp. 341-344.
DOI: <https://doi.org/10.35925/j.multi.2021.2.45>
- Lakatos, M.: Gyógynövényturizmus megjelenése a magyarországi turisztikai termékek piacán In: Zöld gazdaság és versenyképesség?: XIII. Nemzetközi Tudományos Napok: Gyöngyös, 2012. március 29-30. <https://docplayer.hu/106011532-Gyogynovenyturizmus-megjelenese-a-magyarorszag-turisztikai-termek-piacan-the-presence-of-herbal-tourism-in-among-tourist-products-in-hungary.html> (letöltés: 2019.05.20.)
- Pászk, N. (2023): Gyógynövényturizmus és az abban rejlő lehetőségek– Az Észak-Magyarországi kínálati oldal primer vizsgálata. In: TÁRSADALOM – GAZDASÁG – TERMÉSZET: SZINERGIÁK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSBEN. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron, pp. 400-407. ISBN 9789633344507
https://www.doi.org/10.35511/978-963-334-450-7_s8_Paszsk
- Farsani, N. T., Zeinali H. & Moaiednia, H. (2018). Food heritage and promoting herbal medicine-based niche tourism in Isfahan, Iran. Journal of Heritage Tourism, 13(1), 77–87. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2016.1263307>
- Annie Abraham S. (2012): Herbal Tourism - A SWOT Analysis
<http://www.srjis.com/pages/pdfFiles/146684633528%20Annie%20A.%20S.pdf> (letöltve: 2020.05.21.)
- Barabási, T. (2019): Gyógynövény gyűjtés és -feldolgozás, mint hátrányos helyzetű fiatalok kapaszkodója. In Márkus E., & Máté-Szabó B. (szerk.), Tanulás felnőttkorban, Az élethosszig tartó tanulás esetei a hazai és nemzetközi gyakorlatban. Debrecen: Nullpont Kulturális Egyesület.
- Costanza Torri, M. (2010): Increasing Knowledge and Traditional Use of Medicinal Plants by Local Communities in Tamil Nadu: Promoting Self-Reliance at the Grassroots Level Through a Community-Based Entrepreneurship Initiative. Complementary health practice review. 2010;15(1):40-51. doi:10.1177/1533210110379938
Letöltés dátuma: 2024.02.20.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1533210110379938>
- Panyor, Á. (2011): Gyógynövény-fogyasztási szokások vizsgálata. GAZDÁLKODÁS, 55 (4). pp. 387-394. ISSN 0046-5518
- Variskhanov, A. et al. (2024): Thai herbal supply chain connectivity: analyzing its visibility via process capability. Journal of Reproducible Research, 2(2), 94–103.
Letöltés dátuma: 2024.03.20.
<https://journalrrsite.com/index.php/Myjrr/article/view/75>